

Наталія БАШАНОВА

*здобувачка вищої освіти, спеціальність D3 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Наталія ПОТРИВАЄВА

*доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет*

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інтеграція України до Європейського Союзу є стратегічним напрямом зовнішньої політики держави, що передбачає гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами. Податкова політика відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки вона є інструментом регулювання економічної активності, фінансування державних витрат та забезпечення макроекономічної стабільності. У контексті Угоди про асоціацію з ЄС, підписаної 2014 року, Україна зобов'язана адаптувати свою податкову систему до норм ЄС, зокрема щодо непрямих податків (ПДВ та акцизи), адміністративного співробітництва та боротьби з податковими зловживаннями, створюючи як виклики, так і можливості для реформування податкової системи, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення [1, с. 14]. Податкова реформа повинна враховувати не лише фінансові аспекти, але й соціальні, забезпечуючи справедливий розподіл навантаження між різними секторами економіки, включаючи аграрний, який є основою для багатьох регіонів України.

Податкова система України характеризується високим рівнем фінансового навантаження, складністю адміністрування та частою зміною законодавства. Основними податками є ПДВ (20%), податок на прибуток підприємств (18%), податок на доходи фізичних осіб (18%) та єдиний соціальний внесок (22%). У 2024 році спостерігається прогрес у цифровізації податкового адміністрування, включаючи впровадження електронних сервісів для сплати податків [2, с. 2]. Однак, система все ще страждає від тінізації економіки (близько 30-40% ВВП), корупції та неефективного збору податків, що призводить до дефіциту бюджету. Зокрема, в аграрному секторі, який є ключовим для економіки України, проблеми з оподаткуванням посилюються через специфіку галузі, включаючи сезонність виробництва та залежність від природних факторів. Під час воєнного стану роль обліку та контролю в оподаткуванні аграрних підприємств стає критичною для забезпечення стабільності, вимагаючи адаптації податкових механізмів до надзвичайних умов, наприклад, через тимчасові пільги для постраждалих підприємств.

Євроінтеграція вимагає гармонізації податкової політики з директивами ЄС, такими як Директива про адміністративне співробітництво в сфері

оподаткування (DAC) та Антиподаткові директиви (ATAD) [4, с. 23]. Україна досягла прогресу в адаптації законодавства: з 2022 року відбулося приєднання до програм ЄС з митного та податкового співробітництва, що дозволяє отримувати фінансування для реформ [1, с. 80]. Зокрема, впроваджено інструменти Pillar 2 ОЕСР для мінімальної ставки оподаткування великих корпорацій (15%), що спрямоване на боротьбу з ухиленням від податків [2, с. 3]. Крім того, екологічне оподаткування набуває актуальності в контексті Європейського зеленого курсу (EU Green Deal), де податки на транспорт, енергію та землю повинні мати екологічний компонент для стимулювання зеленої трансформації [3, с. 2-3]. В аграрному секторі це означає впровадження податків, що враховують екологічні аспекти, такі як використання ресурсів та викиди, для відповідності стандартам ЄС [4, с. 28-30]. Наприклад, податки на забруднення можуть стимулювати перехід до органічного землеробства, що відкриває нові ринки в ЄС.

Основними викликами є: 1) різноманітність економічних умов між Україною та країнами ЄС, що ускладнює уніфікацію податкових норм; 2) відсутність екологічного компонента в транспортному та енергетичному оподаткуванні, що не відповідає стандартам ЄС та ускладнює інтеграцію українських експортерів у ланцюжки постачання через ризик запровадження СВАМ (Carbon Border Adjustment Mechanism); 3) високий рівень податкового навантаження на бізнес, що стримує інвестиції та економічне зростання, особливо в частині ЄСВ (Єдиного соціального внеску); 4) проблеми адміністрування, включаючи затримки з відшкодуванням ПДВ та корупцію; 5) воєнний стан, який вимагає балансу між фіскальними потребами (фінансування оборони) та стимулюванням економіки. Ці виклики особливо гострі для малого та середнього бізнесу, включаючи аграрні підприємства, де воєнні ризики підвищують витрати на страхування та логістику, а податкове навантаження може стати бар'єром для відновлення.

За даними Єврокомісії 2025 року, Україна демонструє прогрес, але потребує подальшої гармонізації для уникнення арбітражу та забезпечення справедливої конкуренції [1, с. 5]. В контексті аграрного сектору, де воєнний стан впливає на оподаткування, важливо впроваджувати системи обліку та контролю, що адаптовані до надзвичайних умов, для мінімізації втрат та забезпечення прозорості [4, с. 22-24]. Крім того, міжнародне співробітництво з ЄС може надати технічну допомогу для модернізації податкових органів, включаючи навчання персоналу та впровадження найкращих практик.

Перспективи включають досягнення конвенції (зближення) показників податкових надходжень з ЄС, що може підвищити ефективність податків як інструменту економічного зростання [3, с. 6]. Запропоновано комплексний підхід: вивчення європейського досвіду, адаптація законодавства та оптимізація податкового навантаження для балансу між бюджетними потребами та стимулюванням бізнесу [1, с. 80]. Особливу увагу слід приділити цифровізації, яка вже демонструє успіхи в аграрних підприємствах. Національний та

міжнародний досвід показує, що впровадження цифрових систем обліку дозволяє оптимізувати процеси оподаткування, зменшити корупцію та підвищити ефективність [5, с. 45-48]. Наприклад, електронний облік та автоматизовані аудити можуть вирішити проблеми з затримками відшкодування ПДВ, що є актуальним для експортно-орієнтованих секторів, як аграрний. Крім того, цифровізація сприяє інтеграції з європейськими системами обміну даними, що полегшує адміністративне співробітництво.

Отже, податкова політика України в умовах євроінтеграції потребує системних реформ для гармонізації з ЄС. Попри виклики, такі як економічна нестабільність та адміністративні проблеми, перспективи включають посилення фінансової стабільності, зеленої трансформації та економічного зростання. Цифровізація повинна бути спрямована на вирішення проблеми затримки з відшкодуванням ПДВ та боротьбу з корупцією через впровадження автоматизованих, прозорих процедур (електронний облік, аудит). В аграрній сфері це особливо важливо, оскільки галузь становить значну частку ВВП і потребує адаптації до європейських стандартів для конкурентоспроможності на ринках ЄС. Для подальшого розвитку податкової політики рекомендується посилити співпрацю з ЄС у сфері обміну податковою інформацією; впровадити екологічні податки з урахуванням специфіки аграрного сектору; оптимізувати ЄСВ для зменшення навантаження на бізнес; розширити цифрові сервіси для всіх платників податків, спираючись на успішний міжнародний досвід. Такі заходи не тільки сприятимуть євроінтеграції, але й забезпечать стале економічне відновлення після війни.

Список використаних джерел

1. Ukraine - Taxation and Customs Union. European Commission. 2024. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/international-affairs/third-countries/ukraine_en (дата звернення: 06.11.2025).
2. Данілов О. Податкові зміни в контексті євроінтеграційних процесів України та їх вплив на бухгалтерський облік. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-60>.
3. Kovalchuk Y. Taxation as a tool of implementation of the EU Green Deal in Ukraine. Cleaner and Responsible Consumption. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2023.100150>.
4. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. (2025). Role of accounting and control system in taxation of agricultural enterprises under martial law. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 29(2), 22-33. doi: 10.56407/bs.agrarian/2.2025.22.
5. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. (2024). Digitalisation of accounting of agricultural enterprises: National and international experience. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 28(4), 41-53. doi: 10.56407/bs.agrarian/4.2024.41.